

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2025-6-045 (Özelleştirme)
Karar Sayısı : 25-33/781-462
Karar Tarihi : 04.09.2025

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Ahmet ALGAN (İkinci Başkan)
Üyeler : Hasan Hüseyin ÜNLÜ, Ayşe ERGEZEN, Rıdvan DURAN,
Ayşe USLU CEVLEK

B. RAPORTÖRLER : Mehmet Yavuz GÜNER, Muhammet Cuma KÜRKÇÜ,
Taner ÇAKIR, Bensu KARAOĞLU, Meliha CEYLAN,
Volkan AYHAN

C. BİLDİRİMDE

BULUNAN :- T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı Denizcilik Genel Müdürlüğü
Hakkı Turaylıç Cad. No:5 06338 Emek ANKARA

- (1) **D. DOSYA KONUSU:** T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığının 11.02.2025 tarihli ve 32810 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Kılavuzluk ve Römorkörcülük Hizmetleri Hakkında Yönetmelik hükümleri doğrultusunda Aliğa-1 bölgesel hizmet sahasında sunulmakta olan kılavuzluk hizmetinin işletme hakkının ihale usulü ile devredilmesi işlemine ilişkin yapılan nihai bildirim
- (2) **E. DOSYA EVRELERİ:** T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (Bakanlık) Denizcilik Genel Müdürlüğü (DGM) tarafından gönderilen ve Rekabet Kurumu (Kurum) kayıtlarına 12.05.2025 tarih ve 67847 sayı ile intikal eden yazıda; Bakanlık tarafından, 11.02.2025 tarihli ve 32810 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Kılavuzluk ve Römorkörcülük Hizmetleri Hakkında Yönetmelik (2025 tarihli Yönetmelik) hükümleri doğrultusunda 15 adet kılavuzluk ve 15 adet römorkörcülük bölgesel hizmet sahasında kılavuzluk ve römorkörcülük hizmetlerine yönelik işletme hakkının devredilmesi için ihale sürecinin başlatıldığı ifade edilerek Özelleştirme Yoluyla Devralmaların Hukukî Geçerlilik Kazanabilmeleri İçin Rekabet Kurumuna Yapılacak Ön Bildirimlerde ve İzin Başvurularında Takip Edilecek Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ (2013/2 sayılı Tebliğ) uyarınca görüş talep edilmiştir.
- (3) Bu bildirim takiben hazırlanan Mesleki Daire Görüşü ve bu görüşe istinaden hazırlanan DGM görüşü üzerine Rekabet Kurulunun (Kurul) 22.05.2025 tarihli ve 25-20/468-M sayılı kararı ile; söz konusu işlemlerin 2013/2 sayılı Tebliğ kapsamında bir özelleştirme işlemi olduğu, aynı Tebliğ’in 3. maddesinde öngörülen ciro eşiği;
- Kılavuzluk hizmeti için; Aliğa 1, Aliğa 2, Ambarlı, İskenderun, Kocaeli-1, Kocaeli-2, Kocaeli-3, Tekirdağ bölgesel hizmet sahaları,
 - Römorkörcülük hizmeti için; Aliğa 1, Aliğa 2, Ambarlı, Gemlik, İskenderun, Kocaeli-1, Kocaeli-2, Kocaeli-3, Tuzla, Yalova bölgesel hizmet sahaları

bakımından aşıldığından, ilgili işlemlerin ön bildirim ve devir işlemleri bakımından izne tabi olduğu, 2013/2 sayılı Tebliğ’in 3. maddesi kapsamında ciro eşiğinin aşılmadığı diğer hizmet sahalarına ilişkin devir işlemlerinde aynı Tebliğ’in 5. maddesi uyarınca izin alma zorunluluğunun bulunmadığı, bu aşamada işleme ilişkin herhangi bir koşul ve/veya yükümlülük getirilmesinin gerekmediği, ancak alıcı adayları belli olduktan sonra 2013/2 sayılı Tebliğ’in 5. maddesi uyarınca yapılacak nihai değerlendirmede,

(....)

4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un (4054 sayılı Kanun) ilgili maddelerine aykırılık ve sakıncalar belirlenmesi halinde, devirle ilgili koşul ve yükümlülükler getirilebileceği veya devre izin verilmeyebileceği hususunun ihale şartnamesinde belirtilmesinin uygun olacağına karar verilmiştir.

- (4) 20.08.2025 tarihinde DGM tarafından Aliağa-1 bölgesel hizmet sahası kılavuzluk hizmeti işletme hakkının devri ihalesi gerçekleştirilmiştir.
- (5) DGM tarafından Kurum kayıtlarına 29.08.2025 tarih ve 72738 sayı ile intikal ettirilen yazıda; 11.02.2025 tarihli ve 32810 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kılavuzluk ve Römorkörcülük Hizmetleri Hakkında Yönetmelik'in Ek-1'inde yer alan Aliağa-1 Bölgesel Hizmet Sahasındaki kılavuzluk hizmetlerinin işletme hakkının devrine ilişkin ihalenin, 14.04.1341 tarihli ve 618 sayılı Limanlar Kanunu'nun ilgili hükümleri uyarınca pazarlık usulü ile başlatıldığı ve 20.08.2025 tarihinde açık artırma yöntemiyle gerçekleştirildiği, açık artırma sonucunda en yüksek ve geçerli teklifin %(.....) kamu payı oranı ile Uzmar Liman Kılavuzluk Hizmetleri AŞ (UZMAR KILAVUZLUK) tarafından, ikinci en yüksek ve geçerli teklifin ise %(.....) kamu payı oranı ile AS Ortak Girişim Grubu (AS OGG) tarafından verildiği, bu çerçevede UZMAR KILAVUZLUK tarafından söz konusu işletme hakkının devralınmasına izin verilip verilemeyeceği hususunda Kurumumuza başvurulduğu belirtilmiştir.
- (6) Aliağa-1 Bölgesel Hizmet Sahasında kılavuzluk hizmetlerinin işletme hakkının UZMAR KILAVUZLUK'a devrine ilişkin değerlendirmeleri içeren 03.09.2025 tarihli ve 2025-6-045/NB sayılı Özelleştirme Nihai Bildirim Raporu görüşülerek karara bağlanmıştır.
- (7) **F. RAPORTÖR GÖRÜŞÜ:** İlgili raporda, bildirim konusu işlemin 2013/2 sayılı Tebliğ kapsamında bir özelleştirme işlemi olduğu, aynı Tebliğ'in 3. maddesinde öngörülen ciro eşiği aşıldığından, ilgili işlemin ön bildirim tabi olduğu, özelleştirmeye konu Aliağa 1 bölgesel hizmet sahasındaki kılavuzluk hizmetinin UZMAR KILAVUZLUK'a verilmesi halinde, rekabetin önemli ölçüde sınırlanabileceğine yönelik endişenin bulunmadığı, bildirim kapsamında UZMAR KILAVUZLUK tarafından yapılacak devralma işleminin, 4054 sayılı Kanun'un 7. maddesi kapsamında başta hâkim durum yaratılması veya mevcut bir hâkim durumu güçlendirilmesi olmak üzere, ülkenin bütünü yahut bir kısmında ilgili pazarda etkin rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu doğuran bir nitelik taşımadığı ve işleme izin verilmesinde sakınca bulunmadığı ifade edilmiştir.

G. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

G.1. Özelleştirmeye Konu Hizmet: Kılavuzluk Hizmeti¹

- (8) Kılavuzluk hizmeti, sığ sular, kanallar ve boğazlar gibi zorlu bölgelerden geçişlerde veya rıhtım ve iskeleye yaklaşip ayrılmalarda, bu alanların özelliklerini iyi bilen, kılavuz kaptan yeterlilik belgesine sahip olan kılavuz kaptanlar tarafından gemi kaptanına, geminin seyir ve manevrasına (rıhtıma yanaşma-kalkma-demirleme vb.) yönelik konularda sağlanan danışmanlık hizmetini ifade etmektedir. Söz konusu hizmet, ülkemizde limanlara giriş veya çıkış yapan belirli GRT² üzerindeki yabancı ve Türk gemiler için zorunlu tutulmaktadır. Genel kabul gören anlayışa göre, kılavuzluk

¹ Her ne kadar bu dosyada özelleştirme konusu hizmet kılavuzluk olsa da, gemilerin kıyıya güvenli biçimde yaklaşmalarında ve kıyidan uzaklaşmalarında römorkörcülük hizmetinden de faydalandığı için kılavuzluk ile römorkörcülük hizmetleri birbiri ile yakın ilişki içindedir. Ayrıca sektörü düzenleyen mevzuatta da hizmetlerin birbirleri üzerinde etki doğuran hükümler bulunmaktadır. Bundan dolayı kılavuzluk hizmetine ek olarak römorkörcülük hizmeti hakkında bilgi ve açıklamalara da yer verilecektir.

² Bir geminin toplam iç kapasitesini ifade etmek için kullanılan gros tonilato ya da gayri safi ton (register ton) miktarıdır.

hizmetinden yalnız gemi donatan değil bütün kamu yarar görmektedir. Nitekim bölgeyi iyi tanımayan bir kaptanın dâhil olacağı olası bir kazada sadece gemi ve taşıdığı yolcu/emtia değil, geniş bir coğrafyada mukim kişiler ile liman da zarar görebilecektir. Hatta geminin ve emtianın hasarının muhtemelen sigorta şirketince karşılanacağı varsayıldığında, söz konusu hizmetin gemi ya da donatan tarafından değil; can, mal ve çevre güvenliği nedeniyle toplum tarafından kullanıldığını öne sürmek yanlış olmayacaktır.

- (9) Römorkörcülük hizmeti ise, geminin dar su yollarından geçerken ya da limana yanaşırken yahut limanı terk ederken römorkör adı verilen çekme ve itme kuvveti yüksek botlar tarafından manevra yaptırılmasını ifade etmektedir. Ülkemiz limanlarına yanaşacak veya kalkacak gemilerin çoğunun römorkör kullanımı mevzuat gereği zorunlu kılınmıştır. Bu zorunluluğun arkasındaki sebep ise, manevranın doğru yapılarak can, mal ve çevre emniyetinin sağlanması gerekliliğidir. Manevra yapan römorkör personelinin uzmanlığı, römorkörün bakımı, çeki gücü gibi hususlar, söz konusu hizmetin sağlıklı ve mevzuata uygun sürdürülmesi bakımından önem arz etmektedir.
- (10) Ulusal ve uluslararası boyutta kılavuzluk ve römorkörcülük hizmetleri, deniz taşımacılığının güvenli ve etkin bir şekilde yürütülmesi için kritik öneme sahiptir. Bu hizmetler, gemilerin giriş ve çıkışlarında, manevralarında ve seyir emniyetinin sağlanmasında temel rol oynamaktadır.
- (11) Teknik yönden değerlendirildiğinde, römorkörcülük ile kılavuzluk faaliyetleri birbiri ile iç içe (bütünleşmiş) hizmetlerdir. Özellikle ağır tonajlı gemilerin limana yanaşmaları ve limandan ayrılmaları, can, mal ve çevre güvenliği yönünden “kritik” kabul edilen işlemlerdir. Bu manevralar esnasında geminin kaptanı ile kılavuz kaptan, geminin kaptan köşkünde bir arada bulunurlar. Geminin kaptanı telsiz irtibatı sayesinde ikinci kaptan, makinist ve dümenici ile sürekli temas halindedir. Eş zamanlı olarak kılavuz kaptan da römorkördeki deniz adamları ile kendi telsiz frekansından temas halindedir. Manevra halindeki geminin mürettebatı ile gemiye manevra yaptıran römorkördeki mürettebat, farklı telsiz frekansları kullanır, çoğu durumda farklı dilleri konuşurlar. Bu koşulda, manevra yapan geminin limana risksiz şekilde yanaşması, yahut limandan güvenli bir şekilde ayrılması, kılavuz kaptan ile gemi kaptanının bir arada bulunmasına, ayrıca kılavuz kaptan ile römorkör mürettebatının kesintisiz iletişimine bağlıdır.
- (12) Mevcut durumda, hem kılavuzluk hem de römorkörcülük hizmeti Bakanlık tarafından düzenlenmekte ve denetlenmektedir. Bahse konu hizmetler, 1993 yılına kadar yalnızca devlet eliyle yürütülmüştür. 1993 yılından 2025 yılına kadar yürürlüğe giren çeşitli mevzuat hükümleri uyarınca, Bakanlık tarafından verilen görevlendirme veya izinler neticesinde sektörde özel kuruluşlar da faaliyet göstermeye başlamışlardır. Günümüzde kılavuzluk ve römorkörcülük hizmetleri Bakanlık tarafından verilen izinler veya görevlendirmeler doğrultusunda, kamu kurum ve kuruluşları (Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü (KEGM), Boru Hatları ile Petrol Taşıma AŞ (BOTAŞ)), özelleştirme sonucu işletme hakkı devredilen kamu limanlarındaki işletici kuruluşlar ve özel kuruluşlar eliyle yürütülmektedir. KEGM, İstanbul ve Çanakkale Boğazları gibi stratejik öneme sahip bölgelerde kılavuzluk ve römorkörcülük hizmeti sunmaktadır. Özelleştirme ile limanların işletme hakkını elde eden teşebbüsler ise Bakanlık’tan aldıkları izin ile bu hizmetleri kendileri sunabilmektedir. Özel teşebbüsler ise, özelleştirilmesi ve görevlendirilmesi neticesinde söz konusu hizmetleri sunma imkânı bulabilmektedir. Söz konusu özel kuruluşlar, römorkörcülük teşkilatı ve kılavuzluk teşkilatı olarak tasnif edilebilecektir. Kılavuzluk teşkilatı, DGM tarafından tanımlanmış bir hizmet sahası

içerisinde, sahip olduğu faaliyet lisansı ile kılavuzluk hizmeti vermek üzere DGM'den kılavuzluk hizmet izin belgesini almış şirketlerdir.

- (13) Kılavuzluk ve römorkörcülük hizmetleri, 09.07.2024 tarihli ve 32597 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Türk Sivil Havacılık Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve 655 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un bazı maddeleri ile 618 sayılı Limanlar Kanunu'na eklenen maddeler kapsamında düzenlenmiştir. 618 sayılı Limanlar Kanunu'nda öngörüldüğü üzere, "bölgesel hizmet sahalarında"³ kılavuzluk ve römorkörcülük hizmet izinleri, 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun'da belirtilen *işletme hakkının verilmesi yöntemi kullanılarak ihale yoluyla gerçek veya tüzel kişilere yirmi yılı geçmemek üzere Bakanlık tarafından devredilebilecektir*. Buna göre, Bakanlık tarafından Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içerisinde, bölgesel hizmet sahaları sınırları ile yeterlik şartlarını belirleyecek bir yönetmelik yayımlanması öngörülmüş, bu yönetmeliğin yürürlüğe girmesini müteakip en geç bir ayın sonunda ihale işlemlerinin başlatılması öngörülmüştür. Bahse konu 2025 tarihli Yönetmelik, 11.02.2025 tarihli ve 32810 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş bulunmaktadır.
- (14) 2025 tarihli Yönetmelik, Türkiye'nin deniz yetki alanları, su yolları ve iç sularda sunulan kılavuzluk, römorkörcülük ve palamar hizmetlerine ilişkin önemli düzenlemeler getirmiştir. Bu yönetmelik, hizmetlerin teknik gereklilikleri, standartları, hizmeti verecek gerçek ve tüzel kişilerin şartları, yasaklar ve yükümlülükler gibi usul ve esasları belirlemeyi ve gerekli ihale, yetkilendirme ve denetimleri yapmayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda ihale süreçleri ve yeni hizmet gereklilikleri belirlenmiş ve belirlenen bölgesel hizmet sahalarında ihale süreçleri tamamlanana kadar bu bölgesel hizmet sahalarında 2020 tarihli Yönetmelik gereği hizmet izin belgesi olan kuruluşların hizmet vermeye devam edecekleri belirtilmiştir.
- (15) 2025 tarihli Yönetmelik doğrultusunda bölgesel hizmet sahaları; Kılavuzluk ve römorkörcülük hizmetinin gerekleri, coğrafi şartlar, deniz trafiği yoğunluğu, uğrak yapan gemilerin tip, boyut ve tonajları, elleçlenen yük miktarı ve özellikleri, özel güvenlik bölgeleri ile hizmetlerin emniyetli, etkin ve sürekli olması, sürdürülebilirliği gözetilerek belirlenmektedir. Ayrıca, teşebbüslerin her bir bölgesel hizmet sahasında faaliyet sunabilmek için yönetmelikle öngörülen asgari sayıda kılavuz kaptan ve römorköre sahip olmaları gerekmektedir.
- (16) Anılan yönetmelikle Bakanlığa, belirlediği bölgesel hizmet sahalarındaki kılavuzluk ve römorkörcülük hizmetlerini 20 yılı geçmemek üzere işletme hakkının verilmesini ihale yoluyla devretme yetkisi tanınmıştır. Söz konusu ihalelerin kamu payı⁴ üzerinden pazarlık usulü ile yapılacağı ve açık artırma suretiyle sonuçlandırılacağı belirlenmiştir. Öte yandan ihalelere ortak girişim gruplarının katılabileceği, ancak konsorsiyum şeklinde katılımın mümkün olmadığı düzenlenmiştir.
- (17) Mevzuat gereği, bir bölgesel hizmet sahası içinde DGM tarafından tek bir kılavuzluk teşkilatına hizmet izni verilmektedir. Ayrıca herhangi bir hizmet sahasında hizmet izni verilen kılavuzluk şirketi aynı hizmet sahasında römorkörcülük hizmeti sunmamaktadır. Bir başka deyişle, düzenlemeler gereği bir bölgesel hizmet sahası

³ Bölgesel hizmet sahaları, 2025 tarihli Yönetmelik'te "Sınırları ve hizmet koşulları İdare (Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı Denizcilik Genel Müdürlüğü) tarafından belirlenen kılavuzluk ve römorkörcülük hizmet alanı" şeklinde tanımlanmıştır.

⁴ Kamu payı, bir bölgesel hizmet sahasında kılavuzluk veya römorkörcülük hizmetini sunan teşebbüsün, söz konusu hizmetin sunumundan elde ettiği ciro üzerinden hesaplanmaktadır.

içerisinde kılavuzluk veya römorkörcülük hizmetlerinden birini sunan teşebbüs, diğer hizmetin ifasını o bölge içerisinde gerçekleştirememektedir.

- (18) Yönetmelik'e göre, kılavuzluk hizmeti sunmak isteyen istekliler⁵, o bölgesel hizmet sahası için belirlenen kılavuz kaptan sayısının %20 kadarını taahhüt ederek ihaleye başvurabilmektedir. Böylelikle ihaleye katılan istekliler, ihale sonuçlanmadan önce kılavuz kaptanları bünyelerinde çalıştırma yükümlülüğünde olmayacaklardır. İhale tarihi itibarıyla son beş yıldır fiilen kılavuz kaptanlık yapmamış olanların başvurularında kabul edilmeyeceği ve kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan kılavuz kaptanların taahhütname veremeyeceği düzenlenmiştir. Ayrıca ihaleye başvuru aşamasında beyan edilen kılavuz kaptanlar, ihalenin istekli üzerinde kalması halinde bir başka ihaleye başvuru için beyan edilemeyecektir.
- (19) Ek olarak, liman tesislerini işleten kamu kurum ve kuruluşları, belirlenen şartları karşılamaları kaydıyla, kendi tesislerine yönelik kılavuzluk ve römorkörcülük hizmetlerini kendileri sağlayabilecektir. Hizmetler, 7 gün 24 saat esasına göre kamu yararı ve sorumluluğu gözetilerek yürütülecek ve acil durumlarda ilgili mercilerin talimatları doğrultusunda müdahalede bulunulabilecektir.
- (20) Kılavuzluk ve römorkörcülük hizmetlerinin ücretlendirilmesine ilişkin olarak, 2025 tarihli Yönetmelik'te *"Kılavuzluk ve/veya römorkörcülük hizmeti verenler, ilgili mevzuat uyarınca kendi tarifelerini belirleme yetkileri yoksa Bakanlıkça belirlenen tarife uymak zorundadır. Bu tarifeden daha az ücret alınması halinde veya verilen hizmetlerden ücret alınmasa dahi ödenecek pay, ücret tarifi üzerinden hesaplanarak ödenir."* ifadesi yer almaktadır.
- (21) Kılavuzluk ve römorkörcülük sektörü, sunulan hizmetin niteliğinden kaynaklanan sebeplerle bütün dünyada düzenlemeye tabi tutulmaktadır. Sektörde özellikle güvenlik kaygıları sebebiyle, hizmet bölgelerine yaklaşan gemilere sağlanacak hizmetlerde rekabet arka planda kalabilmektedir. Nitekim hizmet sunumuna ilişkin Bakanlık'ın ve alt birimlerinin birçok idari düzenlemesi bulunmaktadır. İdari ve yasal düzenlemelerden dolayı tek teşebbüsün hizmet sunduğu bölgesel hizmet sahalarında, hizmetin sunumu bakımından rekabetten söz etmek mümkün olmayacaktır. Bununla birlikte, hizmetlerin sunumuna ilişkin DGM tarafından ilan edilen ve belirlenen ücret tarifeleri vasıtasıyla hizmet bedellerinin azami seviyeleri tespit edilmektedir. Sonuç olarak, teşebbüslerin hizmetin ifası esnasında rekabet edebilecek alanları kalmamaktadır.
- (22) Nitekim kılavuzluk ve römorkörcülük faaliyetlerinin rekabete kapalı hizmetler olması ile ilgili olarak 14.05.2007 tarih ve 07-40/444-169 sayılı Kurul kararında *"Sektörün güvenlik kaygıları ile rekabete kapatılmasının ardındaki başlıca kaygı, rekabet halindeki teşebbüslerin, fiyat, maliyet ve pazar payı baskısı altında güvenlik standartlarını düşürebilecekleri endişesidir. Nitekim 2003–2006 yılları arasında yaşanan yoğun iktisadi çekişme çerçevesinde fiyatların düştüğü seviye, her ne kadar güvenlik uygulamalarına ilişkin bir veri bulunmasa da, bu öngörüü destekler niteliktedir. Bu çerçevede değinilmesi gereken bir diğer husus, iktisadi çekişme döneminde bir takım fiyat avantajlarının gerçekleşmesine karşılık aynı dönemde katlanılan riskin ne kadar arttığının bilinmemesidir. Bu risklerden birinin gerçekleşmemiş olması, riskin tabiatı gereği, bunun böyle devam edeceği şeklinde yorumlanamaz. Risk gerçekleşirse beklenecek kayıp ise, rekabete izin verilmemesi ile toplumun katlanmak zorunda kalacağı refah azalmasından çok daha yüksek olabilir. Bu konudaki tespit ve*

⁵ Kılavuzluk veya römorkörcülük hizmeti vermek amacıyla ihalelere teklif veren gerçek veya tüzel kişileri ya da bunların oluşturdukları ortak girişim grubunu ifade etmektedir.

değerlendirme, düzenleyici kamu kurumunun güdümünde yapılacak çalışmalarla belirlenmeli ve pozitif hukukun dayanağı olarak kullanılmalıdır.” ifadelerine yer verilmiştir.

(23) 2025 tarihli Yönetmelik'in 24. maddesinde ise, kılavuzluk ve römorkörcülük hizmetlerinin;

- Mücbir sebep halleri olmadıkça 7 gün 24 saat esasına göre kamu yararı ve sorumluluğuyla,
- Bağımsızlık ve tarafsızlık ilkesi gözetilerek emniyet ve güvenlik odaklı ve ayrımcılık yapılmadan,
- Haksız rekabet ve hukuka aykırı çıkar sağlayacak tutum ve davranışta bulunmadan

yürütülmesi gerektiği belirtilmektedir. Dolayısıyla, söz konusu hizmetlerin ülkemizde, kamu yararı ve güvenliği ön planda tutularak bağımsız ve tarafsız şekilde, hukuka aykırı çıkar sağlamadan yerine getirilmesi öngörülmüştür.

(24) Bununla birlikte, kılavuzluk ve römorkörcülük hizmetleri sektöründe faaliyet gösteren teşebbüslerin birbirleri ile asıl rekabet edebilecekleri alan, teşebbüslerin bahse konu hizmetleri sunabilmek için DGM'den "hizmetin işletme hakkını devralmaya" çalıştıkları ihale dönemidir. Teşebbüslerin, öncelikle DGM'nin öngördüğü çeşitli yeterlilikleri ve gereklilikleri temin ederek ihalelere katılım sağlamaları gerekmektedir. Gerekli şartları sağlayan her bir kılavuzluk ve römorkörcülük teşkilatı, arzu ettiği hizmet bölgesinde hizmetin işletme hakkını devralabilmek için aynı bölgede faaliyet sunmak isteyen diğer rakipler ile ihale aşamasında rekabet etmek durumunda kalmaktadır. Herhangi bir bölgede faaliyet gösterebilmenin en temel unsuru, DGM'nin söz konusu bölge için öngördüğü idari, mali veya teknik şartları mevzuata uygun şekilde hazırlamaktır. DGM'nin öngördüğü başlıca şartlar ise, -her bir bölgesel hizmet sahası için farklı olabilmek kaydıyla- belirli sayıda ve nitelikte kılavuz kaptan veya römorkörün teşebbüs bünyesinde bulunmasıdır. Herhangi bir bölgede hizmet izni elde etme sürecinde, özellikle kılavuz kaptanların istihdamı ve römorkörlerin teşebbüs bünyesinde hazır olması, sektörde faaliyet gösteren teşebbüsler açısından ciddi önem arz etmektedir. Sürecin tamamına bakıldığında, teşebbüsler bakımından rekabet etmeye açık alanın, ihaleye hazırlık aşamasında DGM'nin öngördüğü şartlar ve bu şartların sağlanması gibi konular olduğu görülmektedir.

(25) Kılavuzluk ve römorkörcülük hizmetlerinin sunumuna ilişkin alınacak ücret tarifeleri; hizmet sahaları, gemi özellikleri gibi faktörlerin dikkate alınmasıyla her bölgeye ve hizmete farklı olarak, DGM tarafından belirlenmektedir. Bakanlığın belirlediği tarife bir "tavan fiyat" niteliğinde olup teşebbüslerin bu tavan fiyata uyarlı olarak hizmet fiyatlarını belirlemeleri mümkündür. Teşebbüs ücret tarifelerini nasıl belirlerse belirlersin DGM'ye ödenecek kamu payı tavan fiyat üzerinden gerçekleşecektir. DGM'nin, yürütülen kılavuzluk ve/veya römorkörcülük ile palamar hizmetleri karşılığı elde ettiği bedel "kamu payı" olarak ifade edilmektedir. Kamu payı, kılavuzluk ve/veya römorkörcülük ile palamar hizmetleri karşılığı kazanılmış gayri safi hasıllardan oransal olarak, hizmet sahalarının bulunduğu liman başkanlıklarına göre değişkenlik göstermekte olup her bir bölgesel hizmet sahası özelinde yapılacak olan ihaleler neticesinde belirlenmektedir.

(26) İşletme hakkının devredilmesi planlanan hizmet sahalarında ihaleler öncesi dönemde hizmet sunan teşebbüsleri gösterir tablo aşağıda yer almaktadır.

Tablo-1: İhaleler Öncesi Dönemde Kılavuzluk ve Römorkörcülük Faaliyeti Yürüten Teşebbüsler ve Faaliyet Gösterdikleri Hizmet Sahaları⁶

BÖLGE	KILAVUZLUK TEŞKİLATI	RÖMORKÖRCÜLÜK TEŞKİLATI
Ambarlı Limanı	MARINTUG	UZMAR
İzmit Körfezi (Kocaeli)	ANKAŞ	MARINTUG+SANMAR
Nemrut Körfezi (Aliağa)	UZMAR	MARINTUG+SANMAR
İskenderun Körfezi	ANKAŞ	ARPAŞ+UZMAR
Mersin-2	KEGM ⁷	MEDMARINE
Samsun-2	SANMAR	MEDMARINE
Antalya-2	ORSA PİLOT	SANMAR
Gemlik Körfezi	GEMLİK KILAVUZLUK	GEMPORT
Tekirdağ-2	BOTAŞ	SAFİPORT
CEYHAN	ANKAŞ	-
Tuzla	GİSAŞ	GİSAŞ
Yalova	YALPAŞ	YALPAŞ

Kaynak: Ön Bildirim Formu ve dosya kapsamında yapılan araştırma.

- (27) 2025 tarihli Yönetmelik uyarınca hizmet bölgeleri yeniden tanımlanmış olup oluşan yeni bölge sınıflandırması ile birlikte söz konusu hizmetler için ihale yapılmak suretiyle özel teşebbüslere hizmet devri gerçekleştirilecektir. Örneğin, 2025 tarihli Yönetmelik öncesinde, tek bir bölgesel hizmet sahası olarak tespit edilen Kocaeli, mevcut ihale sürecinde üç ayrı bölgesel hizmet sahası olarak, Aliağa ise iki ayrı bölgesel hizmet sahası olarak belirlenmiştir. Toplamda 15 adet bölgesel hizmet sahası bakımından kılavuzluk ve römorkörcülük ihalelerinin ayrı ayrı gerçekleştirilmesi suretiyle 30 adet ihale yapılması öngörülmüş olup ihalelere ilişkin süreç devam etmektedir.

G.2. İlgili Pazarlar

G.2.1. İlgili Ürün Pazarı

- (28) İlgili Pazarın Tanımlanmasına İlişkin Kılavuz'da belirtildiği üzere, ilgili pazarın tespitinde; ürünü satın alanların veya hizmetten yararlananların gözünde ürünün/hizmetin fiyatı, kullanım amaçları, fiziksel özellikleri ve nitelikleri bakımından aynı sayılan ya da yüksek ikame edilebilirliği olan mal ve hizmetlerden oluşan pazar dikkate alınmaktadır.
- (29) Kılavuzluk ve römorkörcülük faaliyetleri birbirleriyle ilişkili olmakla birlikte iki farklı hizmet türünü tanımlamaktadır. Kılavuzluk, insan faktörüne dayanan rehberlik ve danışmanlık hizmeti; römorkörcülük ise ekipman ve gemi gücüne dayanan fiziksel yardım hizmeti olarak tanımlanmaktadır. Nitekim Yönetmelik'te de bu iki hizmet türü ayrı ayrı tanımlanmış ve DGM tarafından belirlenen bir hizmet sahasında tek bir teşebbüsün iki hizmeti birden veremeyeceği belirtilmiştir. Dolayısıyla kılavuzluk ve römorkörcülük faaliyetleri yasal olarak ayrıştırılmıştır.
- (30) Öte yandan, kılavuzluk hizmetinin kılavuz kaptanlar eliyle yürütülen bir danışmanlık hizmeti olması sebebiyle sermaye gerekliliğinin daha az olduğu; buna karşın römorkörcülük faaliyetinin gemi yatırımları, yakıt, sigorta, tamir, bakım ve amortisman giderlerinin bulunması sebebiyle hem faaliyete başlamak hem de faaliyeti sürdürmek

⁶ Tabloda kısaltması verilen teşebbüslerin ticaret ünvanları; MARINTUG/Marin Römorkör ve Kılavuzluk AŞ, UZMAR/Uzmar Uzmanlar Denizcilik Tic. ve San. Ltd. Şti., ANKAŞ/Anadolu Kılavuzluk AŞ, SANMAR/Sanmar Denizcilik Makine ve Tic. AŞ, ARPAŞ/Arpaş Ambarlı Römorkaj Pilotaj AŞ, MEDMARINE/Med Marine Kılavuzluk ve Römorkör Hiz. İnş. San. ve Tic. AŞ, ORSA PİLOT/Orsa Pilot Römorkör ve Kılavuzluk AŞ, GİSAŞ/Gisaş Gemi İnş. Sanayi AŞ, SAFİPORT/Safiport Safi Derince Uluslararası Liman İşletmeciliği AŞ, YALPAŞ/Yalova Pilotaj AŞ, GEMLİK KILAVUZLUK/Gemlik Kılavuzluk ve Römorkör Hizmetleri AŞ, GEMPORT/Gemport Gemlik Liman ve Depolama Hizmetleri.

⁷ Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü

bakımından kılavuzluk hizmetine kıyasla daha fazla yatırım gerektirdiği, dolayısıyla her iki hizmetin talep ve arz ikamesi bakımından ayrı hizmetler olduğu söylenebilecektir. Nitekim Kurulun 15.07.2004 tarihli ve 04-47/616-153 sayılı, 14.05.2007 tarihli ve 07-40/444-169 sayılı kararlarında da ilgili ürün pazarları “kılavuzluk hizmeti” ve “römorkörcülük hizmeti” şeklinde ayrı pazarlar olarak değerlendirilmiştir. Dolayısıyla mevcut dosya bakımından ilgili ürün pazarı “*kılavuzluk hizmeti*” olarak tanımlanmıştır.

G.2.2. İlgili Coğrafi Pazar

- (31) İlgili coğrafi pazar belirlenirken ilgili mal ve hizmetlerin özellikleri ile tüketici tercihleri bakımından giriş engellerinin, ilgili bölge ile komşu bölgeler arasında teşebbüslerin pazar payları veya mal ve hizmetlerin fiyatları bakımından hissedilir bir farklılığın olup olmadığı gibi unsurlar dikkate alınmaktadır.
- (32) Kılavuzluk veya römorkörcülük hizmeti, DGM tarafından belirlenen ve coğrafi olarak birbirlerinden ayrı alanlar olan hizmet sahalarında sunulmaktadır. Teşebbüsler tarafından faaliyet izni kabul edilen hizmet sahalarının dışında kılavuzluk veya römorkörcülük hizmetinde bulunmak mümkün olmamaktadır. Dolayısıyla kılavuzluk ve römorkörcülük faaliyetleri bakımından her bir hizmet sahasının ayrı ayrı ilgili coğrafi pazar olarak belirlenebileceği değerlendirilmiştir.
- (33) Kurulun 24.01.2013 tarihli, 13-07/86-47 sayılı ve 08.05.2018 tarihli, 18-14/267-129 sayılı kararlarında da kılavuzluk ve römorkörcülük hizmetleri için ilgili coğrafi pazarlar her bir hizmet sahası dikkate alınarak belirlenmiştir. Benzer şekilde Avrupa Komisyonu (Komisyon) uygulamasında da liman hizmetleri söz konusu olduğunda, ilgili coğrafi pazarın her bir limanın coğrafi kapsamı özelinde dar bir şekilde belirlenebildiği görülmektedir.⁸
- (34) Bu kapsamda, özel teşebbüslerin yalnızca faaliyet izni aldıkları bölgesel hizmet sahalarında kılavuzluk veya römorkörcülük hizmeti verebildikleri ve DGM'ye hizmet izni almak için yapılan başvurularda veya ihale süreçlerinde her bir bölge için farklı yeterlilikler belirlendiği dikkate alındığında, ilgili coğrafi pazarın her bir “bölgesel hizmet sahası” dikkate alınarak belirlenmesi mümkündür. Dosya kapsamında özelleştirmeye konu işlem, Aliağa-1 bölgesel hizmet sahasında sunulmakta olan kılavuzluk hizmetine yönelik işletme hakkının devrine ilişkindir. Bu sebeple ilgili coğrafi pazar, Aliağa Bölge Liman Başkanlığı idari saha sınırı içerisinde 38° 45' 39" K - 026° 56' 14" D mevkiisi ile 38° 47' 15" K - 026° 52' 30" D mevkiisi arasında kalan hattın (Nemport İskelesi dâhil) kuzeyinde kalan “*Aliağa-1 Bölgesel Hizmet Sahası*” olarak belirlenmiştir.

G.3. Değerlendirme

- (35) 2013/2 sayılı Tebliğ'in “Kapsam” başlıklı 2. maddesinde “(...) *bir teşebbüsün ortaklık paylarının ya da diğer hak ve araçların tümünün veya bir kısmının teşebbüsün üzerindeki kontrolü değiştirecek ya da karar organlarını etkileyecek şekilde yahut mal veya hizmet üretimine yönelik birimlerinin özelleştirme yolu ile her türlü devri bu Tebliğ hükümlerine tabidir*” hükmü yer almaktadır. Bildirim konusu işlem, Aliağa-1 Bölgesel hizmet sahasındaki kılavuzluk hizmetinin işletme hakkının devredilmesi yöntemiyle özelleştirilmesine ilişkindir. Bu bağlamda, işlemin 2013/2 sayılı Tebliğ kapsamında olduğu anlaşılmaktadır.
- (36) 2013/2 sayılı Tebliğ'in 3. maddesi uyarınca özelleştirme yolu ile devralma işlemlerinde; özelleştirilecek teşebbüs ya da mal veya hizmet üretimine yönelik birimin cirosunun

⁸ Abesse, T.T. (2013), Applicability Of The Rule Against An Abuse Of Dominant Position In Ports: The EU Competition Law Perspective, University of Oslo, sf. 16.

250 milyon Türk lirasını aşması halinde, ihale şartlarının kamuoyuna duyurulmasından önce, Kuruma ön bildirimde bulunularak rekabetçi bir yaklaşım ile özelleştirme sonucu ilgili pazarda ortaya çıkabilecek sonuçlara ilişkin genel ve 4054 sayılı Kanun'un 7. maddesi kapsamında ortaya çıkabilecek mahzurlara yönelik özellikli unsurların değerlendirmesini içerecek ve bu konularda ihale şartnamesinin hazırlığına esas olacak Kurul görüşünün alınması zorunlu tutulmaktadır.

- (37) Devre konu teşebbüsün cirosunun 2013/2 sayılı Tebliğ'de öngörülen ciro eşliğini aştığı ve işlemin ön bildirimde tabi olduğu anlaşılmış, Kuruma gönderilen ön bildirim kapsamında değerlendirme yapılmış, 22.05.2025 tarihli ve 25-20/468-M sayılı karar ile Kurul görüşü oluşturularak gönderilmiştir.
- (38) Geline aşamada ihale gerçekleştirilmiş ve muhtemel alıcılar belli olmuştur. 2013/2 sayılı Tebliğ'in "Amaç" başlıklı birinci maddesine göre Özelleştirme İdaresi Başkanlığı veya diğer kamu kurum veya kuruluşlarınca gerçekleştirilecek devir işlemlerine ilişkin değerlendirmeler 4054 sayılı Kanun'un 7. maddesi kapsamında yapılmaktadır. İlgili madde kapsamında başta hâkim durum yaratılması ya da mevcut bir hâkim durumun güçlendirilmesi olmak üzere etkin rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu doğuracak devralma işlemleri yasaklanmaktadır. Söz konusu düzenlemenin amacı, yoğunlaşmalar ile piyasalarda ortaya çıkması beklenen faydaların artan pazar gücü nedeniyle yok olmasını engellemektir. Bu kapsamda teşebbüslerin pazar gücü, etkin rekabetin tesisinde önem arz etmektedir.
- (39) Kurulun birçok kararında ve Yatay Birleşme ve Devralmaların Değerlendirilmesi Hakkında Kılavuz'da (Yatay Birleşme Kılavuzu) da ortaya konulduğu üzere tek başına yeterli olmamakla birlikte, teşebbüslerin pazar gücünün değerlendirilmesinde incelenen kriterlerden ilki, teşebbüslerin pazar paylarıdır. Pazar paylarının yanı sıra pazardaki yoğunlaşma seviyeleri, rakip teşebbüslerin ilgili pazardaki konumu, pazara giriş engellerinin ve potansiyel rakiplerin bulunup bulunmadığı gibi kriterler de pazardaki rekabete ilişkin önemli bilgiler sunan göstergelerdir. Anılan göstergeler ile pazara özgü özellikler birlikte değerlendirilerek işlem neticesinde oluşacak pazarın rekabetçi yapısına yönelik kanaate ulaşılmaktadır.
- (40) Bu doğrultuda bildirimde konu işlem kapsamında değerlendirme yapılabilmesi için öncelikle etkilenen pazarların tespit edilmesi gerekmektedir. 2010/4 sayılı Tebliğ uyarınca, bildirim konusu işlemde etkilenen ihtimali olan ve taraflardan iki veya daha fazlasının aynı ürün pazarında faaliyette bulunduğu ya da taraflardan en az bir tanesinin bir diğerinin faaliyet gösterdiği herhangi bir ürün pazarının alt veya üst pazarında ticari faaliyette bulunduğu ilgili ürün pazarları etkilenen pazarları oluşturmaktadır.
- (41) Mevcut dosya bakımından, Aliağa-1 bölgesel hizmet sahasında görülecek kılavuzluk hizmetlerinin işletme hakkının 20 yıl süreyle devredilmesine ilişkin muhtemel alıcının UZMAR KILAVUZLUK olduğu anlaşılmaktadır. UZMAR KILAVUZLUK bakımından yapılan değerlendirmeye aşağıda yer verilmektedir.
- (42) Tek ortaklı anonim şirket statüsünde kurulan, hisselerinin tamamı ve nihai kontrolü Uzmar Uzmanlar Denizcilik Tic. ve San. Ltd. Şti'ye (UZMAR)⁹ ait olan UZMAR KILAVUZLUK, Aliağa-1 Bölgesel Hizmet Sahası'nda kılavuzluk hizmetleri sunmak

⁹ Aliağa-1 bölgesel hizmet sahasında kılavuzluk faaliyeti yürütmek üzere kurulan UZMAR KILAVUZLUK'un faaliyet alanı yalnızca bu hizmet sahasıyla sınırlı olduğundan, dosya kapsamındaki değerlendirmeler aynı ekonomik bütünlük içerisinde yer alan UZMAR üzerinden gerçekleştirilmiştir.

üzere 19.03.2025 tarihinde faaliyete başlamıştır. Nihai kontrol sahibi UZMAR'ın hissedarlık yapısına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo-2: UZMAR Ortaklık Yapısı

Hissedar	Hisse Oranı (%)
Ahmet Noyan ALTUĞ	(.....)
Şefik Kaan ALTUĞ	(.....)
Toplam	100,00
Kaynak: Bildirim Formu	

- (43) UZMAR'ın doğrudan veya dolaylı olarak hissedarı olduğu teşebbüsler ile hissedarlık yapısına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo-3: UZMAR'ın İştirakleri

İştirak	Hissedarlar ve Hisse Oranları	Faaliyet Alanı
Uzmar Gemi İnşa San. ve Tic. AŞ	UZMAR %(.....) Şefik Kaan ALTUĞ %(.....) Ahmet Noyan ALTUĞ %(.....)	Gemi römorkör inşa ve satış
Uzmar BV (Hollanda)	UZMAR %(.....)	Danışmanlık, Römorkörcülük, Brokerlik, Temsilcilik
Uzmar Bilişim AŞ	UZMAR %(.....)	ERP Çözümleri, Sistem Kurulumu
UZMAR KILAVUZLUK	UZMAR %(.....)	Aliağa-1 Bölgesel Hizmet Sahasında Kılavuzluk Hizmetleri
Kaynak: Bildirim Formu		

- (44) UZMAR tarafından hâlihazırda;

- İstanbul – Ambarlı bölgesinde Römorkörcülük ve bu hizmete bağlı palamar hizmetleri,
- Hatay – İskenderun Bölgesel Hizmet Sahasında Römorkörcülük ve bu hizmete bağlı palamar hizmetleri,
- Çanakkale – Akçansa Çimento Fabrikası tekil liman tesisinde Kılavuzluk ve Römorkörcülük ile
- İzmir – Aliağa Nemrut Körfezi Bölgesel Hizmet Sahasında Kılavuzluk

hizmetleri sunulmaktadır.

- (45) Öncelikle söz konusu işlem yatay örtüşme bakımından incelendiğinde, UZMAR'ın Aliağa-1 bölgesi sınırları içerisinde kılavuzluk hizmetini hâlihazırda tekel olarak sunduğu görülmektedir. Dolayısıyla bildirim konusu işlem sonucunda da ilgili hizmet aynı bölgede tekel olarak sunulmaya devam edilecektir. Kılavuzluk hizmeti kamusal özellikler ihtiva ettiği için, bu alanda faaliyet gösteren firmaların birbirleriyle rekabet etmesi kamu politikası olarak tercih edilmemektedir. Kılavuzluk hizmeti, belirli bir hizmet sahasında sunulduğu için, bir hizmet sahası sınırları içerisinde kılavuzluk hizmeti sunan teşebbüsün, başka bir hizmet sahasındaki teşebbüsle de rekabet etmesi mümkün olmamaktadır. Dolayısıyla, işlem sonucunda hizmeti nihai olarak aynı teşebbüsün sunmaya devam edeceği anlaşıldığından pazarın yapısının rekabet açısından herhangi bir değişikliğe uğramayacağı değerlendirilmektedir.
- (46) Yapılan incelemede, UZMAR'ın kılavuzluk hizmetleri ile dikey bütünleşme potansiyeli taşıyan liman işletmeciliği, terminal ve konteyner hizmetleri, deniz taşımacılığı, lojistik, yük elleçleme ve acentelik gibi pazarlarda herhangi bir faaliyette bulunmadığı tespit edilmiştir. Her ne kadar UZMAR'ın başka bölgesel hizmet sahalarında römorkörcülük ve palamar hizmetlerinde faaliyetleri bulunsun da, her bir kılavuzluk ve römorkörcülük hizmet sahasının coğrafi olarak ayrı değerlendirilmesi nedeniyle ilgili hizmet sahaları

arasında rekabet bulunmadığından, UZMAR KILAVUZLUK'un Aliağa-1 Bölgesel Hizmet Sahası'nda sunacağı kılavuzluk hizmeti ile yatay veya dikey örtüşme doğuracak herhangi bir faaliyeti bulunmadığı anlaşılmıştır.

- (47) Buna ek olarak, hâlihazırda Aliağa-1 bölgesel hizmet sahasında kılavuzluk hizmetlerinin UZMAR tarafından sunulduğu dikkate alındığında, ihalenin sonuçlanması neticesinde söz konusu hizmetlerin ifasının UZMAR KILAVUZLUK'a devredilmesiyle hizmeti sunan teşebbüs değişmeyeceğinden, işlemin başta hâkim durum yaratılması veya mevcut hâkim durumun güçlendirilmesi olmak üzere, ülkenin bütünü ya da bir kısmında herhangi bir mal veya hizmet piyasasında etkin rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu doğurmayacağı değerlendirilmiştir.

H. SONUÇ

- (48) Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre,

Aliağa-1 bölgesel hizmet sahasındaki kılavuzluk hizmetlerinin özelleştirilmesi işlemi kapsamında;

Bildirim konusu işlemin 2013/2 sayılı Özelleştirme Yoluyla Devralmaların Hukuki Geçerlilik Kazanabilmeleri İçin Rekabet Kurumuna Yapılacak Ön Bildirimlerde ve İzin Başvurularında Takip Edilecek Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ kapsamında bir özelleştirme işlemi olduğuna,

Aynı Tebliğ'in 3. maddesinde öngörülen ciro eşiği aşıldığından, ilgili işlemin ön bildirim tabi olduğuna,

Özelleştirmeye konu Aliağa 1 bölgesel hizmet sahasındaki kılavuzluk hizmetinin Uzmar Liman Kılavuzluk Hizmetleri AŞ'ye verilmesi halinde, rekabetin önemli ölçüde sınırlandırılacağına yönelik endişenin bulunmadığına,

Bildirim kapsamında UZMAR KILAVUZLUK tarafından yapılacak devralma işleminin, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 7. maddesi kapsamında başta hâkim durum yaratılması veya mevcut bir hâkim durumu güçlendirilmesi olmak üzere, ülkenin bütünü yahut bir kısmında ilgili pazarda etkin rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu doğuran bir nitelik taşımadığı ve işleme izin verilmesinde sakınca bulunmadığına,

25-33/781-462

gerekçeli kararın tebliğinden itibaren 60 gün içinde Ankara İdare Mahkemelerinde yargı yolu açık olmak üzere OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.